DEZVĂLUIRI

DEX-ul confirmă: romanizarea n-a avut loc (un articol de excepție!)

De adminx   martie 6, 2015   52 de comentarii

Ilustratie de Sorin Martinovici

Un articol de Iulia Brânză Mihăileanu

DEX-ul sapă groapa romanizării chiar cu ajutorul etimologiilor sale, care nu pot ascunde un adevăr teribil: cuvintele de „origine latină" sunt în minoritate.

Iată una din marile probleme ale custozilor romanizării.

A inventa romanizarea n-a fost mare lucru. Ca teorie, de la tribune și în articole propagandistice, a mers bine. Povestea cu împreunările masive între legionari și femeile dace, care produceau în serie bebeluși „romanizați", a mers bine. Și basna cu romanizarea celor optzeci și cinci la sută de daci liberi de către ciobani și negustori a mers fără probleme.

Dar când au trebuit să alcătuiască instrumente științifice, dicționare explicative și etimologice, aici custozii romanizării s-au împotmolit.

Etimologiile lor, oricât de tare le-ar fi tras de păr, ca să aibă o cât de subțirică spoială științifică, nu puteau susține nicidecum teoria romanizării dacilor. Cuvintele așa-zise latine se încăpățânau să fie puține.

Și atunci au recurs la o altă găselniță. Au născocit împrumutuile din vecini. Nu că romanizatorii noștri i-ar fi iubit nespus pe slavi, turci sau maghiari.

Împrumuturile trebuiau să susțină dogma romanizării.

„Astfel, după Cihac, limba română are 20% elemente latine, 40% elemente slave, 20% turcești și încă 20% de alte origini. Prin urmare, 80% din lexicul limbii române ar fi constituit din împrumuturi – o situatie pe cât de bizară, pe atât de neadevărată"[i].

Și cum din toate împrumuturile cele mai multe ne vin, conform DEX-ului, de la slavi, iată că avem alt miracol lingvistic descoperit de instrumentul cel mai „științific" al Academiei: după fantastica și nici pană azi dovedita romanizare, dacii au suportat și o slavizare masivă.

Povestea cu romanizarea o înțeleg. A prins pentru că a fost brodată pe invazia lui Traian. Fascinați de „cultura superioară" a legionarilor, care recitau prin castre din Ovidiu și Vergiliu, dacii s-au lepădat de limba lor și au învățat latina. Aceeași fascinație i-a cuprins pe ciobani și negustori. Ei s-au oferit să fie profesori de latină în teritoriile dacilor liberi, desăvârșind astfel cel mai mare miracol lingvistic cunoscut vreodată în istoria omenirii – romanizarea dacilor în numai 160 de ani.

Dar cel de-al doilea miracol – dezicerea de cuvintele latine și învățarea rapidă a celor slave – cum s-a produs?

Doar la acești migratori nu se putea vorbi despre o „cultură superioară"? Și deci aici nu poate fi vorba de fascinație. Și-apoi acești migratori nu ne-au ocupat. Obosiți de drum, ei s-au așezat în jurul nostru, sedentarizându-se. „S-au strâns de pe drumuri", cum se zice-n popor.

Atunci cum ne-au umplut limba cu atâtea slavisme? Tot prin ciobani și negustori, trimiși în taină să ne slavizeze? După disperarea cu care custozii romanizării se apucă de orice pai, pentru a susține teoria care-i hrănește, nu m-aș mira dacă ar răspunde afirmativ la această întrebare.

Să luăm însă o îndeletnicire de care oierii și negustorii erau străini.

Țesutul. Conform DEX-ului, dacele au luat de la legionari verbul *a țese*, *spata*, *ițele* și *sulul* dintr-un *sub*(*u*)*lum* dat cu asterisc, adică reconstituit, deci inexistent în latina clasică.

Apoi au așteptat jumătate de mileniu, ca să ia de la bulgari *vătala*, *sucala*, *suveica*, *vârtelnița*, *războiul* și *scripetele*. De la sârbi *stativele*. De la slavi (nu se știe de la care) au luat a *nividi*. De la vechii slavi (cum i-o fi întâlnit și pe ăștia?), *țeavă*. Deci au început să țese. Dar fără *tălpigi*, adică fără cele două pedale cu care se ridică și se coboară ițele. Vă închipuiți ce incomoditate! Așa le trebuie, dacă n-au vrut să le ia și pe acestea de la slavi. De ce i-au așteptat câteva sute de ani pe maghiari, ca să ia de la ei cuvântul *talpă* și apoi să formeze cuvântul *tălpig*? Rămâne însă un mister de unde au împrumutat femeile dace *pânza* care ieșea din stativele lor. Căci DEX-ul o dă cu „et. nec".

Așadar, din 15 termeni de bază legați de țesut, nici unul nu este geto-dac. Patru sunt latini. Unul necunoscut. Iar restul, împrumutați din vecini.

Întrebarea este: vedeți cumva romanizare în domeniul țesutului cu zece cuvinte din vecini, unul necunoscut și numai patru

latine?

Dacă iei de bune împrumuturile din vecini, iarăși se iscă o întrebare. De ce strămoașele noastre n-au luat acești termeni de la legionari? Iar dacă i-au luat, de ce s-au dezis de ei ca să ia alții de la slavi?

Ce împrejurări istorice așa de speciale le-au silit să recurgă la gesturi așa de anormale?

Organizau cumva bulgarii cursuri de țesut? Şi mamele dace își trimiteau fiicele la ei? Iar când se întorceau în cătunele lor, tinerele cursante mergeau din casă-n casă şi le convingeau pe mătuşe să uite termenii vechi și să-i folosească pe cei bulgărești, fiindcă erau mai cu moț? Erau bulgărismele o modă în epocă și snoabele de la stative nu aveau altceva de făcut decât să-și polueze limba cu barbarisme?

Logica și bunul simț refuză să creadă că noi n-am avut unelte de țesut și nume pentru ele pană la venirea slavilor. Ori, un împrumut lingvistic se justifică, mai ales în cazul gospodăriilor naturale țărănești, numai când se ia un obiect nou. Adevarul este că, neavând loc niciun fel de romanizare, dacele foloseau termenii geto-daci, pe care ii folosesc si azi țarancele noastre. Cand s-au sedentarizat, vecinii nostri i-au imprumutat din limba romană. În *Dicționarul Etimologic al Limbii Române pe baza cercetărilor de indo-europenistică* Mihai Vinereanu arată că, dintre termenii legați de țesut pomeniți mai sus, doar *iță* și *război* au origine incertă. Ceilalți au origine traco-dacă, provenind din diferite rădăcini proto-indo-europene.

DEX-ul și metoda răsfoirii dicționarelor

Mesajul subliminal, pe care caută să ni-l transmită autorii unor astfel de „miracole lingvistice” este: dincolo de romanizare noi nu avem rădăcini. Noi vorbim o limbă compusă din împrumuturi. Doamne ferește, să ne gândim la traco-dacă. Sau la proto-indo-europeana de la care provin mai multe familii de limbi indo-europene. Acelea o fi având etimologii și de acolo, dar româna, conform DEX-ului, nu!

Este firesc să te întrebi: ce fel de metode științifice folosesc oamenii aceia când cercetează etimologia unui cuvânt? Metoda comparativ istorică? Cercetări de indo-europenistică? Logica? Bunul simț?

Nici vorbă! În primul rând, etimologiile din DEX nu sunt rezultate ale cercetării.

Ele sunt trase de păr.

În al doilea rând, **dogmă romanizării nu are nevoie de filologie comparată sau cercetări de indo-europenistică.**

Ea are o metodă specială.

Metoda răsfoirii dicționarelor.

În ce constă ea?

Răsfoitorii de dicționare se înconjoară cu dicționarele limbilor din jurul României și, când găsesc un cuvânt cu o înfățișare similară celui românesc, chiar dacă are alt sens, scriu că cel românesc e luat din acea limbă. De exemplu, se confecționează etimologia cuvântului „zârnă", o plantă medicinală bine cunoscută de daci. Se purcede la răsfoirea dicționarelor. Nu-i găsită nici în latină, nici la slavii din jurul nostru, nici la maghiari. Atunci se răsfoiește dicționarul de slavă veche și se găsește acolo un cuvânt *zruno*. Nu are importanță că înseamnă *grăunte*. Și deci este incompatibil ca sens cu *zârna*[ii] noastră. Pentru răsfoitorii de dicționare compatibilitatea semantică este un lucru minor, peste care ei sar cu ușurință. Se dă verdictul: provine din slava veche.

Metoda răsfoirii dicționarelor mai conține un procedeu inedit. Atunci când nu găsesc cuvântul românesc în niciun dicționar, se inventează unul în latină. Îi pun un asterisc, prin care fac trimitere la un cuvânt neatestat, dar reconstituit de răsfoitorii de dicționare. Ce vă mirați? Dacă s-a inventat fantastica și nici până azi dovedita romanizare, de ce nu s-ar inventa, în numele ei, și felurite cuvinte nici până azi atestate?

Așa s-a întâmplat cu *țâța* românească. Când au ajuns la ea, răsfoitorii de dicționare n-au găsit-o la vecini. Parcă-l aud pe cititor întrebând: „Dar de ce n-au dat-o cu «et. nec.»?" Pentru că s-ar fi putut „hipertrofia" vocabularul cu „et. nec." și atunci ar fi existat pericolul ca româna să fie considerată o limbă de „origine necunoscută". Ceea ce nu era deloc în favoarea romanizării.

Și atunci răsfoitorii de dicționare s-au gândit: născocim un substantiv latin *titia*. Îl dăm cu steluță, adică nu se găsește în dicționarul latin, dar autorii DEX-ului sunt siguri că ar fi putut exista, fie și numai pentru ca din el să provină „țâța" românească.

Acum știu că vă întrebați nedumeriți: „Dar de la cine o fi auzit dacii cuvântul *titia*, dacă el nu exista în limba legionarilor?"

Ce întrebare dacomanică! Răsfoitorii de dicționare nu trebuie puși în încurcătură cu întrebări de bun simț. Altfel te numesc „dacoman", „tracoman". Știți deja refrenul.

În fine, ca să ne limpezim creierii de această „amețeală etimologică" (vorba lui B.P. Hasdeu), să consultăm *Dicționarul Etimologic* al domnului Mihai Vinereanu. Cu bunul simț și rigurozitatea-i specifice, el arată că *titia* latin nu este atestat. În schimb, radicalul cu același sens se întâlnește în mai multe grupuri de limbi indoeuropene. Cuvântul „țâță" provine de la un mai vechi radical proto-indo-european „*tita*", „*titia*" similar cu „*tata*",„*teta*". Prin urmare *țâța* românească este traco-dacă.

Din exemplele de mai sus nu este greu să obsevăm că DEX-ul nu permite limbii române să aibă vreo conexiune cu indo-europeana

sau proto-indo-europeana. Ne-a pus în față bariera romanizării, dincolo de care nu avem voie să trecem nici măcar cu gândul.

Darămite cu cercetările!

Cine încearcă să treacă această barieră este învinuit că promovează ,,teorii nocive”.

A cui linie o ține DEX-ul?

Și totuși, spiritele inteligente nu o să înceteze să-și pună întrebări numai de frica etichetelor manipulatoare inventate de custozii romanizării.

Să vedem ce spune DEX-ul despre străvechea și vrednica noastră încălțăminte tradițională. Este clar că vine din timpuri imemorabile. Iar la cumpăna dintre ere și până dacii liberi i-au alungat pe legionari, *opinca* dacică s-a luptat pe viață și pe moarte cu sandala romană. Era ușoară, făcută dintr-o bucată de piele, încrețită pe la margini și legată de picior cu niște curelușe subțiri numite ,,nojițe”.

Din *Dicționarul Etimologic* al domnului Vinereanu aflam că *opinca* provine din fondul balcanic. Cuvântul este atestat în română, albaneză și limbile slave de sud. *Nojițele* sunt, de asemenea, de origine traco-dacă. Deoarece albaneza și româna dăinuie pe aceste meleaguri de mii de ani, iar slavii de sud sunt veniți în secolul al VI-lea, este clar că ei au luat *opinca* fie din albaneză, fie din română. Acum știu că ardeți de nerăbdare să vedeți ce zice DEX-ul.

El o ține pe-a lui. Le-am împrumutat. De la bulgari. Și *opincile* și *nojițele*.

Vă închipuiți ce nedreptate?! DEX-ul refuză opincarilor până și dreptul de a avea un cuvânt propriu pentru opincă. Asta chiar că nu i-o pot ierta venerabilului nostru instrument ,,științific”.

Cineva mi-ar putea reproșa: ,,Dar nu ți-i totuna de unde provine cuvântul «opincă»? De ce atâta consum de energie pentru a demonstra că-i dacic? Doar nu-i decât o simplă etimologie!”

Ar fi o simplă etimologie, dacă DEX-ul ar spune adevărul. Dar mesajul subliminal transmis de etimologiile lui false este revoltător. Se știe că strămoșii noștri, geto-dacii, credeau în nemurirea sufletului, credință care era pentru ei un izvor de curaj și creativitate. Aveau tradiții puternice și o cultură bogată, pe care le apărau cu dârzenie. Herodot (sec. V î.e.n.) scria că ,,sunt cei mai viteji dintre traci”. Calendarul de la Sarmizegetusa arată că aveau cunoștințe avansate de astronomie. În dialogul *Carmides* Platon vorbește cu admirație despre medicina holistică a lui Zamolxe. Tăblițele de la Sinaia mărturisesc că aveau scrisul lor. Cele mai mari muzee din lume, de la Ermitaj la Vatican, găzduiesc statui ale dacilor în atitudini demne și inteligente.

Și numai DEX-ul îi prezintă ca pe niște lași ce și-au abandonat limba maternă. Ca pe niște inculți lipsiți de spirit creativ.

Având un dispreț masochist față de tot ce-i al lor. Popoarele normale își apărau țara și limba cu scutul și spada. Iar dacii ieșeau înaintea migratorilor cu căciula în mână și cerșeau cuvinte.

,,Dar e prea absurd: dacă te romanizezi, ia încaltea toate cuvintele de la romani. Nu aștepta o jumătate de mileniu, ca să iei *opincă* de la bulgari. Bine, să zicem că romanii nu aveau opinci. Atunci păstrează-ți cuvântul dacic. Hai să admitem că l-au păstrat. Dar nedumerirea e alta: cine i-a împins pe daci să ia *opinca* de la bulgari? Doar ei nu i-au ocupat pe daci!" ar spune un cititor isteț.

Etimologii absurde ca aceasta, instrumentul ,,științific" al Academiei conține cu nemiluita.

Recunosc: n-am întâlnit o carte mai absurdă ca DEX-ul. Nu vorbesc de definiții. Ele sunt neutre. Pentru că sunt universale.

Dar când cobori în zona etimologiilor, este ca și când ai intra într-o mocirlă, care te înghite și te sufocă pe masură ce vrei să înțelegi ceva. DEX-ul pare un instrument științific inofensiv doar celor deprinși să creadă fără a cerceta. Dar pentru un pământean curios și cu imaginație este un lucru de râs și de plâns.

De râs, când te întrebi, de exemplu, cum se face că *brânza*-i ,,et. nec.", *cașu*-i latin, iar *ciobanul* turc? Nu vă mai spun că a fost un timp când ,,stâna" era slavă și ,,urda" maghiară. Acum vad că le dau cu ,,et. nec."

Și asta, în ciuda faptului că B.P. Hasdeu, încă în secolul al XIX-lea, în *Originile păstoriei la români. Studiu de filologie comparată* (1874) și Mihai Vinereanu în al său *Dicționar Etimologic al Limbii Române pe baza cercetărilor de indo-europenistică* (2008) arată că *brânza*, *stâna* și *urda* sunt de origine traco-dacă.

În același studiu, Hasdeu arată că și *cioban* este dacic. Combătându-l pe Roesler, care nu ne știa limba, dar era sigur că l-am luat de la turci. În afară de multe alte argumente, Hașdeu îi amintea lui Roesler că turcii ,,reușiră abia în secolul XV a se apropia de hotarele Daciei, în timp ce cuvântul «cioban» figurează în cele mai vechi balade și doine române, foarte anterioare cunoștinței noastre cu Sublima Poartă". Acest cuvânt se regăsește în numele multor localități românești, râuri, văi, măguri. De aceea, ,,a susține că abia după 1400 *ciobanul* se va fi introdus la români, încuibându-se apoi din capul locului în grai vulgar, în poezia poporană, în nomenclatura topică până-n creierii Carpaților, a afirma o asemenea anomalie ar fi ceva inadmisibil chiar dacă cuvântul ar avea o origine turanică, ceea ce nu este"[iii].

Mihai Vinereanu a demonstrat în al său *Dicționar Etimologic* că Hasdeu a avut dreptate. *Cioban* este de origine traco-dacă și provine din radicalul proto-indo-european **keu-** ,,a observa, a privi, a păzi"[iv].

Acum uitați-vă în DEX. El o ține pe-a lui. *Ciobanul* român este turc.

Întrebarea firească este: a cui linie o ține DEX-ul? A marelui cărturar B.P. Hasdeu, care știa 14 limbi și făcea filologie comparată la anul 1874? Sau a imigraționistului Roesler, care susținea că dacii au fost măcelăriți până la ultimul, iar românii s-au format în sudul Dunării și au *imigrat* în Carpați abia după venirea maghiarilor?

Acum ați înțeles de ce DEX-ul nu poate fi numit instrument științific?

Un intelectual cât de cât informat și cu bun simț nu se poate împăca cu faptul că asemenea absurdități se află într-o carte tipărită cu blagoslovirea Academiei.

Sau vorba lui B.P. Hasdeu, care se lupta și el cu etimologiile fanteziste al Societății Academice de atunci (aceasta afirma ca „cioban" provine din combinarea a două cuvinte latinești: *opilio* -„stână" și *cib* – „vas"): „O asemenea duplă amețeală etimologică n-ar merita a fi menționată aice dacă n-ar însoți-o pretensiunea de a fi o doctrină academică"[v].

Vă mirați că vorbeasc pe tonul acesta despre o lucrare la care mulți se uită cu pioșenie. Și eu m-am uitat odată. Dar de când am citit în dicționarul lui Șăineanu că *brânza* provine de la orașul elvețian Brienz, pioșenia mi-a dispărut ca luată cu mâna. Am înțeles că lipsa de logică se transmite ca o boală râioasă dintr-un dicționar academic în altul. Se mai renunță la câte o inepție gen *brânza* de la Brienz. Dar marea masă a etimologiilor trase de păr stă acolo neclintită.

În numele Sfintei Dogme a Romanizării!

Întrebarea este: **„Până când?"**

[i] Mihai Vinereanu, *Dicționar Etimologic al Limbii Române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Alcor Edimpex, 2009, p. 9.

[ii] De origine traco-dacă. Cf. Mihai Vinereanu, *op. cit*., p. 912.

[iii] B.P. Hasdeu, *Originile păstoriei la români. Studiu de filologie comparată*, în *Pierit-au dacii*, București, Editura Dacica, 2009, p. 69.

[iv] Mihai Vinereanu, op. cit., p. 226.

[v] B.P. Hasdeu, *op. cit*., p. 69.